

En felles forståelse av hva som er de viktigste utfordringene og utviklingstrekkene for vannmiljøet vil gi et godt grunnlag for videre samarbeid og oppdatering av vannforvaltningsplan og tiltaksprogram for planperiode 2028-2033.

Felles høringsuttalelse – Hovedutfordringer for Finnmark vannregion

Vannforvaltningsplan med tilhørende dokumenter for Finnmark vannregion for planperioden 2028-2033 – Vannområde Midt-Finnmark og medlemskommunene

Jan-Viggo Pettersen – Interkommunal
vannområdekoordinator for vannområde
Midt-Finnmark

**Vannområde
Midt-Finnmark**

Innhold

Felles høringsuttalelse – Hovedutfordringer for Finnmark vannregion	2
Vannforvaltningsplan med tilhørende dokumenter for Finnmark vannregion for planperioden 2028-2033 – Vannområde Midt-Finnmark og medlemskommunene. ..	2
Kaittel 2.6 Kjemisk og kvantitativ tilstand i grunnvann	5
Oppsummering – Kjemisk og kvantitativ tilstand i grunnvann	5
Kapitel 4.4 Fiskeri og akvakultur	6
Oppsummering - Fiskeri og akvakultur	8
4.5 Jordbruk.....	9
Oppsummering - Jordbruk	11
Kapittel 4.6 Urban utvikling.....	12
Oppsummering – Urban utvikling.....	13
4.7 Avløpsvann	13
Oppsummering - Avløpsvann.....	16
4.10 Langtransportert forurensning.....	16
4.11 Påvirkning annen eller ukjent.....	17
4.11.1 Plastforurensning - Plast i norske elver.....	17
4.11.1 Plastforurensning - Mikro- og nanoplastrelaterte tiltak.....	17
Oppsummering - Plastforurensning.....	20
Kapittel 4.11.2 Klimaendringer	21
Oppsummering - Klimaendringer	21
4.11.2 Klimaendringer - Basisovervåking	21
Oppsummering - Basisovervåking	23
Mangler i hovedutfordringer for Finnmark vannregion	24
Turisme	24
Militær aktivitet	26
Arealplanlegging	29
Utfordringer	29
Kant-/vegetasjonssoner mot vann	32
Utfordringer	32
Behandling i medlemskommunene.....	34

Felles høringsuttalelse – Hovedutfordringer for Finnmark vannregion

Vannforvaltningsplan med tilhørende dokumenter for Finnmark vannregion for planperioden 2028-2033 – Vannområde Midt-Finnmark og medlemskommunene.

Regional vannforvaltningsplan er et viktig verktøy for å oppfylle vannforskriftens mål om beskyttelse og bruk av vannmiljøet og vannressursene. Hovedformålet med vannforvaltningsplanen er å sørge for at vannmiljøet og økosystemene blir beskyttet og brukt på en bærekraftig måte. Den regionale forvaltningsplanen fastsetter miljømål for alt vann; elver, innsjøer, kystvann og grunnvann. Det er vannforskriften som setter rammer for miljømålene som skal nås innen en gitt frist. FN har bestemt at 2021-2030 er verdens tiår for restaurering av økosystemer. Miljømålene i planen skal legges til grunn for all kommunal, regional og statlig planlegging og virksomhet i vannregionen. Planen legger føringer for kommunens arealforvaltning, og skal bidra til å samordne og styre arealbruken på tvers av administrative grenser i området. Hovedregelen er at det ikke skal gis tillatelse til nye inngrep eller ny aktivitet som fører til at miljømålet ikke nås eller at miljøtilstanden blir dårligere.

Alle vannforekomstene i vannregionen har et eget miljømål som skal nås innen en gitt frist. Sektormyndighetene er ansvarlige for å forestå og gjennomføre tiltak, det er derfor de som legger premisser for miljømålene og når de skal oppnås. De fleste tiltakene i tiltaksprogrammet kan gjennomføres med eksisterende styringsredskaper av juridisk, økonomisk eller administrativ art. Det er likevel viktig å påpeke at det trengs nye, forbedrede eller økt fokus innenfor enkelte områder dersom nasjonale føringer og miljømålene i vannforskriften skal nås innen 2033.

Områdene som nevnes spesifikt er:

- Organisering og kunnskapsinnhenting i vannområder og kommuner
- Avløpsvann
- Introduserte arter og sykdommer
- Vannkraft
- Forurenset sjøbunn

Det vil kreve betydelige person- og økonomiressurser for å nå miljømålene, og de generelle økonomiske rammene for gjennomføring av vannforvaltingsplanen med tiltaksprogram bør økes. I Finnmark vannregion er det mange av de naturlige vannforekomstene som oppnår økologiske og kjemiske miljømål, og det er viktig at alle sektormyndighetene prioriterer og setter søkelys på avbøtende og forebyggende tiltak slik at miljøtilstanden opprettholdes. For planperioden 2028-2033 har det vært økt fokus på klimaendringer og klimatilpasning. Vannområde Midt-Finnmark består av vannområdene Lakselvvasdraget og Porsangerfjorden, Måsøy og Magerøya, Laksefjorden og Nordkinnhalvøya, som igjen består av kommunene Måsøy, Nordkapp, Lebesby, Gamvik og Porsanger og der vertskommunen er Porsanger. Vannområdene er ikke delt inn etter kommunegrensene, men etter nedbørsfelt. Kommunene er svært viktige i vannforvaltningen både som tiltakshaver og myndighet. Kommunene skal selv sørge for gjennomføring av tiltak for å bedre vannmiljøet i vannforekomstene der vi har tiltaksansvar. Vannområde Midt-Finnmark har laget et felles innspill til høringen om hovedutfordringer for medlemskommunene. Under er en oversikt over vannområdene og innspill fra vannområde Midt-Finnmarks medlemskommuner.

De største driverne i vannområdet Lakselvvasdraget og Porsangerfjorden er:

- urban utvikling
- jordbruk
- avløpsvann
- vannkraft
- introduserte arter og sykdommer
- annen eller ukjent påvirkningsgrupper
- turisme og rekreasjon.

De største driverne i vannområdet Måsøy og Magerøya er:

- Fiskeri og akvakultur
- Vannkraft
- Avløpsvann
- Urban utvikling
- Turisme og rekreasjon

De største driverne i vannområdet Laksefjorden og Nordkinnhalvøya er:

- Vannkraft
- Fiskeri og akvakultur
- Avløpsvann
- Turisme og rekreasjon
- Jordbruk

Høringsuttalelsen er bygd opp etter veiledningen. Se hovedutfordringer i vannområdet¹, ligger som fotnote nr.1. I veiledningen er det stilt spørsmål som vannområdet og kommunene i sin høringsuttalelse tar stilling til følgende spørsmål:

- Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?
- Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse av miljøtilstand og påvirkninger?

Kommunene stiller seg positivt til både utsendt planprogram og hovedutfordringer, men har følgende innspill:

Innspillene er bygd opp med en begrunnelse og oppsummering av spørsmålene stilt i hovedutfordringer for Finnmark vannregion 2028-2033.

¹ [Høring av planprogram og hovedutfordringer](#)

Kaittel 2.6 Kjemisk og kvantitativ tilstand i grunnvann

Vannområdet Midt-Finnmark mener at det ikke er nok at ambisjonsnivået begrenses til å være fornøyd med å vurdere at tilstanden i grunnvann er mindre påvirket av menneskelig aktivitet. Det bør være en oppfølging av kjemisk og kvantitativ tilstand i grunnvann i fylket. Det viser til tall fra 2015 at grunnvannsforekomster har blitt forurenset i Norge, av de 98 som er registrert i Finnmark er 5 registrert med ukjent kjemisk tilstand². Er de andre 95 undersøkt? Vannområde Lakselvvassdraget og Porsangerfjorden har grunnvannsreservat under Banak tettsted og flyplass, og påvirkningen fra disse kjente påvirkerne bør overvåkes kontinuerlig.

Oppsummering – Kjemisk og kvantitativ tilstand i grunnvann

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet hovedutfordringer for Finnmark vannregion gir uttrykk for at grunnvannsforekomstene i Finnmark i hovedsak har god kjemisk og kvantitativ tilstand, og at de er lite påvirket av menneskelig aktivitet. Det vises til at 93 av 98 registrerte grunnvannsforekomster har god kjemisk tilstand, mens 5 har ukjent tilstand.

Vannområde Midt-Finnmark mener at dette ikke er tilstrekkelig som ambisjonsnivå. Det er ikke nok å konkludere med at grunnvannet er «mindre påvirket» – det bør også være en aktiv og systematisk **oppfølging og overvåkning** av både kjemisk og kvantitativ tilstand i grunnvann, særlig i områder med kjente påvirkningskilder.

Et konkret eksempel er **grunnvannsreservatene under Banak tettsted og flyplass** i vannområde Lakselvvassdraget og Porsangerfjorden. Disse områdene er utsatt for potensiell påvirkning fra både sivil og militær aktivitet, og bør derfor overvåkes kontinuerlig. Det er uklart om de 93 forekomstene som er registrert med «god tilstand» faktisk er undersøkt, eller om vurderingen er basert på fravær av kjente påvirkninger.

2. Tilgjengelig kunnskap og datagrunnlag

Det finnes både nasjonale og lokale datakilder som kan bidra til en bedre beskrivelse. Tall fra 2015 viser at flere grunnvannsforekomster i Norge har blitt forurenset, og det er grunn til å anta at også forekomster i Finnmark kan være utsatt, særlig i områder med infrastruktur, industri, flyplasser eller tidligere avfallsdeponier.

Det anbefales at dokumentet oppfordrer til:

- Mer systematisk overvåkning av grunnvann i områder med kjent risiko.
- Klargjøring av hvilke grunnvannsforekomster som faktisk er undersøkt.
- Bruk av lokal kunnskap og erfaringer fra kommunene i vurderingen av grunnvannets tilstand.

² [Regional vannforvaltningsplan med tiltaksprogram og handlingsprogram for Troms og Finnmark vannregion 2022 - 2027](#)

Oppsummering

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at kapittel 2.6 oppdateres med:

- En tydeligere ambisjon om aktiv overvåkning av grunnvann.
- Kartlegging og oppfølging av forekomster med ukjent eller potensiell risiko.

Kapitel 4.4 Fiskeri og akvakultur

- Generelt bør konsekvensene av knyttet til oppdrettsnæringen nevnes bredere. Man nevner at «punktutslipp fra industri har middels og stor grad av påvirkning som følte av punktutslipp, det samme har kommunale og private avløp med dårlig eller urensset kloakk kan medføre økt næringstilførsel og spredning av miljøgifter, plast, bakterier og sykdom». Det nevnes kun i figur 8 side 10 at fiskeri og akvakultur er en stor påvirker i hav. Akvakulturproduksjon av fisk³ har utslipp av oppløste og partikulære organiske forbindelser fra fôrrester og fekalier, løste uorganiske næringssalter (nitrogen og fosfor) og fremmedstoffer, herunder miljøgifter fra fôr, impregneringsmiddel og legemidler. I tillegg kommer annen forurensning, inkludert støy, lys og avfall.
- «Punktutslipp påvirker nærliggende vannforekomster både kjemisk og økologisk». ⁴Det samme gjelder for oppdrett. Spredning av miljøgifter, plast, bakterier og sykdom må inkluderes, det samme gjelder konsekvensene for gyteplasser og rekefelt. Ensidig fokus på næringssalter, rømming og lakselus er ikke tilstrekkelig.
- Vannområde Midt-Finnmark mener at det er nødvendig å inkludere bestander av sjørøye og sjørøret i overvåkingen av de anadrom vassdragene. I dag er fokuset stort sett rett mot laksebestanden. Det kommer meldinger fra NJFF at nedgang i disse artene er markant og artene er rødlistet. Dette bør kartlegges mer opp mot akvakultur, lakselus og vandringshinder i regionen.
- Produksjonsområder etter trafikklyssystemet i norsk oppdrett⁵. Flere av medlemskommunene i vannområde Midt-Finnmark har oppdrettsanlegg i sine fjorder eller ønsker seg anlegg. Vest-Finnmark produksjonsområde 12 er satt til grønn, og økning i produksjon tillates. Lakselus respekterer ikke

³ [Stortingets Utredningsseksjon](#)

⁴ [Miljøtilstand | Fiskeridirektoratet](#)

⁵ [Ny fargelegging i trafikklyssystemet for havbruk - regjeringen.no](#)

kommunegrenser, villaks, sjørrret eller sjørøye og en økning i produksjon kan påvirke lakselus-mengden i området. Som i ytterste konsekvens kan gjøre at en nabokommune blir sittende igjen med de negative konsekvensene av økt produksjon, men samtidig ingen av de økonomiske fordelene. Vannområdet Midt-Finnmark påpeker behov for en mer helhetlig vannforvaltning langs kysten og en felles eller mer samkjørt kystsonoplan kommunene imellom.

- konsekvensene av kystnær bunntåling⁶ i vannområdene Måsøy og Magerøya, Laksefjorden og Nordkinnhalvøya bør kartlegges.

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet omtaler akvakulturens påvirkning på vannmiljøet, med fokus på rømt oppdrettslaks, lakselus og genetisk påvirkning. Det nevnes også utslipp av næringssalter og kobber, men beskrivelsen er for snever og gir ikke et helhetlig bilde av påvirkningene fra næringen.

Vannområde Midt-Finnmark peker på at **konsekvensene av oppdrettsvirksomhet må beskrives bredere**. I tillegg til næringssalter og lakselus, bør det også fokuseres på:

- **Spredning av miljøgifter, plast, bakterier og sykdommer** fra fôr, legemidler og impregneringsmidler.
- **Konsekvenser for gyteplasser og rekefelt**, som kan påvirkes av utslipp og fysisk aktivitet i fjordene.
- **Støy, lys og avfall** som påvirkningsfaktorer i kystnære områder.

Videre er det viktig å påpeke at **punktutslipp fra oppdrettsanlegg** har både kjemisk og økologisk påvirkning på nærliggende vannforekomster, på lik linje med industri og kommunale avløp.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes både nasjonale og lokale datakilder som kan styrke beskrivelsen. I tillegg til Havforskningsinstituttets risikovurderinger og trafikklyssystemet for produksjonsområder, finnes det lokal kunnskap og observasjoner som bør inkluderes:

⁶ [Effekter av bunntåling | Havforskningsinstituttet](#)

- **Bestander av sjørøye og sjørret** er i tilbakegang, og det er behov for å inkludere disse artene i overvåkingen av anadrome vassdrag. I dag er fokuset i hovedsak rettet mot laks, til tross for at både sjørøye og sjørret er rødlistet.
- **Trafikklyssystemet** tillater økt produksjon i Vest-Finnmark (produksjonsområde 12), men lakselus kjenner ingen kommunegrenser. Økt produksjon i én kommune kan gi negative konsekvenser for nabokommuner uten at de får del i de økonomiske fordelene. Dette understreker behovet for en **mer helhetlig vannforvaltning og samordnet kystsonoplanlegging**.
- **Kystnær bunntråling**⁷ i vannområder som Måsøy, Magerøya, Laksefjorden og Nordkinnhalvøya bør kartlegges nærmere, da dette kan ha betydelige konsekvenser for bunnfauna og vannmiljø.

Oppsummering - Fiskeri og akvakultur

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at kapittel 4.4 oppdateres med:

- En bredere beskrivelse av påvirkninger fra akvakultur, inkludert miljøgifter, plast, sykdommer og fysisk påvirkning.
- Økt fokus på sjørøye og sjørret i overvåkingen av anadrome vassdrag.
- Vurdering av konsekvenser av trafikklyssystemet på tvers av kommunegrenser.
- Kartlegging av kystnær bunntråling og dens påvirkning på vannmiljøet.

Dette vil gi et mer helhetlig og kunnskapsbasert grunnlag for vannforvaltningen i Finnmark.

⁷ [Fiskeri](#)

4.5 Jordbruk

- For landbruket i vannregion Finnmark vil kontroll av gjødslingsplaner og økt fokus på landbruksplast ha positive virkninger på vannmiljøet. Avrenning og sprøyting kan medføre enkelte lokale utfordringer. Denne utfordringen har vannområde Midt-Finnmark stort sett i kommunene Porsanger og Lebesby, selv om det finnes jordbruk i Måsøy også. Etter den ny gjødselbruk forskrift⁸ er det fortsatt kommunene som skal føre tilsyn med, kontrollere at reglene om lagring og bruk av gjødsel følges.
- Jordbruk er registrert som den nest største påvirkningsfaktoren i elver og den fjerde største i innsjøer og i kystområdene er jordbruk åttende største påvirkningsfaktor i Norge. I Finnmark er jordbruk registrert som den femte største påvirkeren⁹. Eutrofiutfordringene har forverret seg de siste årene, og situasjonen er med på å understreke viktigheten av å gjennomføre tiltak i jordbruket som reduserer avrenningen av fosfor, nitrogen og jordpartikler. Klimaendringene kan forsterke problemene med avrenning, som igjen kan føre til ytterligere eutrofiering og forurensning av vannforekomstene. Det innebærer at det trengs mer omfattende tiltak for å nå målet om god tilstand.
- Myndighetsansvar og virkemidler for å redusere avrenning fra jordbruket, benyttes det både økonomiske, juridiske og informative virkemidler. Rammen for tilskudd til frivillige vannmiljøtiltak over regionale miljøprogram (RMP) og spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) fastsettes i de årlige jordbruksforhandlingene, og har blitt betydelig styrket de siste årene. Frivillige tiltak må imidlertid kombineres med forpliktende krav for at avrenningen fra jordbruket skal reduseres tilstrekkelig i de mest belastede områdene.
- **Næringsstoffavrenning** gjør at det er behov for en forsterket innsats for å redusere avrenningen og oppnå målet om god tilstand i alle jordbrukspåvirkede vannforekomster. For å redusere påvirkninger fra jordbruket må både lokale, regionale og nasjonale miljøkrav, tilskudd til frivillige tiltak og rådgivning tas i bruk. Etter ny gjødselbruk forskrift er det fortsatt kommunene som skal føre tilsyn med, kontrollere og håndheve reglene om lagring og bruk av gjødsel.
- **Punktutslipp** er utslipp fra blant annet fjøs, gjødsellager, siloanlegg og veksthus. Slike utslipp har stort sett blitt forebygget gjennom krav og regelverk. Nytt gjødselregelverk har tydeligere krav til håndtering av næringsholdig væskeoverskudd fra bl.a. veksthus, håndtering av gjødsel ved utendørs dyrehold og krav til hvor og hvor lenge gjødsel og annet næringsholdig materiale kan få bli liggende på bakken. Det nye regelverket vil regulere enkelte kilder til forurensning som har vært mindre regulert til nå. I oppdateringen av gjeldende planer med tilhørende program kan det være aktuelt å foreslå tiltak for å kartlegge

⁸ [Forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv - Lovdata](#)

⁹ [Høring av planprogram og hovedutfordringer](#)

punktutslipp og sikre etterlevelse av eksisterende krav som er satt i gjødsels regelverket. Videre kan det være aktuelt å bruke investeringsvirkemidler over ordninger som spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU).

- **Arealavrenning** av næringsstoffer og jordpartikler kan typisk være en følge av gjødsling og jordarbeiding. Slik avrenning kan vanskelig forebygges med tekniske engangstiltak, men krever mer kontinuerlig innsats. Utslippene er også vanskeligere å frikoble fra produksjonen. Virkemiddelbruk må balansere mellom produksjonshensyn og miljømessige hensyn. Gjennomføring av tiltak er i samsvar med forurenser-betaler-prinsippet, men kompenseres til dels ved tilskudd over regionalt miljøprogram.
- **Kommunens rolle**
- Kommunene har fått en mer aktiv rolle i å sikre at gjødsel brukes på en måte som reduserer forurensning og beskytter vannmiljøet. Dette krever både kompetanse, kapasitet og systematisk oppfølging. Vannområdets kommuner er små og har liten kapasitet og muligheten for systematisk oppfølging av landbruket i kommunene. Kompetanseheving av bønder og ansatte i kommunene, vil skape holdningsendringer og erfaringer som gjør påvirkningene mindre.
- **Endring i tekst i dokumentet hovedutfordringer for Finnmark vannregion**
- Vannområde Midt-Finnmark ønsker å endre teksten på figur 12, side 20 i ¹⁰Hovedutfordringer. Hører til punkt 4.5 Jordbruk. Der bør teksten endres til at vannet viser misfarget. Kommunen gjennom UKL/SMIL-midler og vannområde arbeider med å kartlegge årsaken til denne misfargingen. Det er flere som samarbeider koordinert med vannkoordinator for å finne årsaken til fargen og hvilke tiltak som skal settes inn for å redusere påvirkningen.

Oppsummering av tekst ovenfor

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet hovedutfordringer for Finnmark vannregion omtaler jordbruk som en påvirkningsfaktor, og viser til avrenning av næringsstoffer og jordpartikler som en utfordring. Dette er riktig, men vannområde Midt-Finnmark mener at det er behov for en mer nyansert og konkret beskrivelse av utfordringene i regionen.

I Finnmark er jordbruk registrert som den femte største påvirkningsfaktoren, og i vannområde Midt-Finnmark er det særlig kommunene Porsanger og Lebesby som har utfordringer knyttet til avrenning og sprøyting. Det er viktig å understreke at **eutrofieringsproblematikken har forverret seg**, og at klimaendringer kan forsterke

¹⁰ [Høring av planprogram og hovedutfordringer](#)

avrenningsproblemer ytterligere. Dette tilsier at det må gjennomføres mer omfattende tiltak for å nå målet om god tilstand i vannforekomstene.

Det er også viktig å fremheve **kommunenes rolle** i oppfølgingen av det nye gjødselregelverket. Kommunene har fått et større ansvar for tilsyn og kontroll, men mange små kommuner i vannområdet har begrenset kapasitet og kompetanse til å følge opp dette systematisk. Dette bør anerkjennes i dokumentet.

I tillegg foreslås det en **endring i teksten til figur 12 på side 20**. Bildet viser vannforekomsten Aigirjavri i Porsanger kommune. Teksten bør oppdateres til å forklare at vannet er misfarget, og at kommunen, gjennom UKL/SMIL-midler og i samarbeid med vannområdet, jordbrukssjef, bonden og eksterne konsulenter, arbeider med å kartlegge årsaken og vurdere tiltak.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes både nasjonale og lokale virkemidler og datakilder som kan styrke beskrivelsen. Blant annet:

- **RMP- og SMIL-midler** gir økonomisk støtte til frivillige tiltak, men må kombineres med forpliktende krav for å være effektive.
- **Nytt gjødselregelverk** stiller tydeligere krav til håndtering av næringsstoffer, og gir kommunene en sentral rolle i oppfølgingen.
- **Lokal kunnskap** fra bønder, kommunale landbruksforvaltninger og vannområdets arbeid gir innsikt i både punktutslipp og arealavrenning, og bør brukes aktivt i planarbeidet.

Oppsummering - Jordbruk

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at kapittel 4.5 oppdateres med:

- En tydeligere beskrivelse av utfordringer knyttet til eutrofiering og klimaendringer.
- Anerkjennelse av kommunenes begrensede kapasitet til å følge opp gjødselregelverket.
- Økt fokus på behovet for kombinasjon av frivillige og forpliktende tiltak.
- Endring i teksten til figur 12 for å gjenspeile pågående kartleggingsarbeid.

Dette vil bidra til en mer realistisk og handlingsrettet vannforvaltning i jordbrukspåvirkede områder i Finnmark.

Kapittel 4.6 Urban utvikling

I vannområde Midt-Finnmark finnes flere nedlagte avfallsfyllinger som kan ha innvirkning på vannmiljø enten ved lekkasje av miljøgifter eller ved at forsøplingen fortsatt pågår. De gamle avfallsfyllingene ble ofte plassert avsides i skog eller i fjæra, og vil over tid bli påvirket av nedbørsmengder, flo og fjære, stormflo og havnivåstigning. Mange er også gjenfylt med masser. Opprydning og tiltak for å minimere fremtidig forurensning fra gamle avfallsfyllinger bør prioriteres. Det er et kartleggingsbehov for å få oversikt over alle områder med forurenset grunn. For kommunen er det lite ressurser knyttet til arbeidet med forurenset grunn og forsøpling, både som myndighet og som grunneier. Flere gamle avfallsfyllinger utgjør en risiko for vannmiljøet, det samme gjør ukjente villfyllinger i alle medlemskommunene til vannområdet.

Avsnitt "Urban utvikling" bør også omfatte plast- og mikroplastforurensning knyttet til snødumping påvirkning og konsekvensene knyttet til utfyllinger og annen massedumping i forbindelse med snørydding og veibygging. Det samme gjelder tap av fjære/strandsone og dermed oppvekstområder for både fisk og andre dyr.

Oppsummering av tekst ovenfor – Urban utvikling og vannmiljø

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet omtaler urban utvikling som en påvirkningsfaktor, og nevner blant annet fysiske inngrep og gamle kommunale avfallsplasser som potensielle kilder til forurensning. Dette er relevant, men innspillet fra vannområde Midt-Finnmark viser at beskrivelsen bør utvides og konkretiseres.

I vannområdet finnes det flere nedlagte avfallsfyllinger, ofte plassert i fjæra eller avsidesliggende områder. Disse kan over tid bli påvirket av økt nedbør, flo og fjære, stormflo og havnivåstigning, og dermed lekke miljøgifter og plast til nærliggende vannforekomster. Mange av fyllingene er gjenfylt med masser og er ikke tilstrekkelig kartlagt. I tillegg finnes det ukjente villfyllinger i flere kommuner, som også kan utgjøre en risiko for vannmiljøet.

Det er derfor behov for:

- Kartlegging av forurenset grunn og gamle fyllinger.
- Prioritering av oppryddingstiltak for å minimere fremtidig forurensning.
- Økt støtte til kommunene, som ofte har begrensede ressurser til å følge opp dette arbeidet.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes både lokal kunnskap og nasjonale databaser (f.eks. fra Miljødirektoratet og NGU) som kan bidra til å identifisere og vurdere risikoen fra gamle fyllinger og forurenset

grunn. Kommunene har også erfaringer fra tidligere oppryddingsarbeid som bør tas med i vurderingen.

I tillegg bør dokumentet utvides til å omfatte:

- **Plast- og mikroplastforurensning** knyttet til snødumping og massedumping i forbindelse med snørydding og veibygging.
- **Tap av fjære og strandsoner**, som reduserer viktige oppvekstområder for fisk og andre arter.

Disse påvirkningene er i dag ikke omtalt i kapittelet, men er relevante for både økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomstene.

Oppsummering – Urban utvikling

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at kapittel 4.6 oppdateres med:

- En mer detaljert beskrivelse av utfordringer knyttet til gamle og ukjente avfallsfyllinger.
- Kartleggingsbehov og oppryddingstiltak for forurenset grunn.
- Omtale av plast- og mikroplastforurensning fra snø- og massedumping.

4.7 Avløpsvann

Utfordringer

I kommunene til vannområdet er det spredt bosetting og små tettsteder, som mangler tilknytning til kommunal nett. Det er kostbart og bygge ut og drifte avløpssystemer i grøntstrøket. Kommunene har gamle rør og pumpestasjoner med behov for oppgradering, som gjør at lekkasjevann og fremmedvann belaster renseanleggene unødvendig. I de fleste anleggene til medlemskommunene er det direkte urensset utslipp i sjø.

Utslipp fra avløp er en av de største påvirkningsfaktorene på vannforekomstene i Norge og i Finnmark vannregion ¹¹er den registrert som den tredje største påvirkningsfaktoren ¹²(figur 9 i hovedutfordringer). I elv er utslipp fra avløp fjerde største påvirkningsfaktor, mens det i innsjøene er sjette største. I kyst er utslipp fra renseanlegg tredje største påvirkningsfaktor. Utslipp av urensset og mangelfullt rensset avløpsvann tilfører miljøet næringsstoffer og organisk materiale som forårsaker eutrofi, men også spredning av bakterier, virus, legemidler og miljøgifter. I urensset utslipp vil også plast og andre uønskede stoffer slippes ut i vannforekomstene. Norge har et stort etterslep i vann- og

¹¹ [Høring av planprogram og hovedutfordringer](#)

¹² [Høring av planprogram og hovedutfordringer](#)

avløpssektoren. Lav fornyelsesgrad og manglende oppgradering av avløpssystemet innebærer en risiko for forurensing av drikkevann og vannforekomster.

Kommunene er forurensningsmyndighet etter kapittel 12 (krav til utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter og lignende) og kapittel 13 (krav til utslipp av kommunalt avløpsvann fra mindre tettbebyggelser).

Målsetningen er at alle avløpsanleggene i den enkelte kommune oppfyller forurensingsregelverkets renskrav for å forbedre avløpssituasjonen, for å unngå ulovlig forurensing og for at miljømålene etter vannforskriften kan nås senest innen 2033.

Kommunene må følge opp sitt ansvar som forurensningsmyndighet gjennom å kartlegge og følge opp utslipp fra avløpsanlegg som de er myndighet for, og sikre vedlikehold og oppgradering av nødvendig infrastruktur i takt med ny arealbruk og vekst i kommunene. Kommunen skal gi pålegg om tiltak for anlegg som ikke overholder renskrav gitt i tillatelser etter 1.1.2007, samt sette i verk tiltak for å sørge for at utslipp etablert før 1.1.2007 blir rensset i tråd med renskravene i forurensningsforskriftens kapittel 12 og 13¹³

Kommunene har ansvar for finansiering av de kommunale vann- og avløpstjenestene. Finansieringen skjer i hovedsak gjennom vann- og avløpsgebyrer fra abonnentene i tråd med selvkostprinsippet og prinsippet om at forurenser betaler.

Vannområdet arbeider med å lage faggrupper i Vann og avløp i medlemskommunene. Dette for å øke kompetansen i kommunene, da små kommuner ofte har begrenset fagkompetanse og ressurser til å følge opp krav i forurensingsforskriften og vannforskriften. Derfor vil et samarbeid mellom kommunene om VA gjøre at kompetansen øker, har felles VA-løsninger og drift.¹⁴ Dette er noe nytt for de fleste kommunene og som det må informeres om og begrunnes. Gjennom oppdatering av hovedplaner for vann og avløp vil det være mulig for kommunene å søke Miljødirektoratet og NVE om støtte til kartlegging og tiltak.

Kommuneadministrasjonen i medlemskommunene ble spurt følgende spørsmål:

- Har kommunen økonomi til å gjennomføre oppgradering av avløpsnett?
- Har kommunen oppdatert hovedplan for vann og avløp?
- Har kommunen kompetanse til å gjennomføre planleggingen?
- Har kommunen kartlagt eksisterende avløp?
- Følges renskravene opp av kommunen?
- Hvor stort er eventuelt etterslepet i vann og avløp?

¹³ https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931/KAPITTEL_4-2

¹⁴ [ChristofferSerck-Hanssen_MuligeOrganisasjonsformer.pdf](#) VA-Faggruppeopprettelsesforslag

- Har kommunen ønske om å etablere faggrupper innen vann og avløp i samarbeid med medlemskommunene?

Kommunene svarte at oppgraderingen er innarbeidet i økonomiplanen gjennom selvkostprinsippet, som igjen oppdateres årlig. Oppdatert hovedplan for vann og avløp 2023-2033 er det kun Nordkapp kommune¹⁵ som har pr 2025. Her er det også kommet kommentarer om at det er vanskelig å planlegge langsiktig og målrettet uten en VA-plan. Ingen av kommunene har egen kompetanse for å gjennomføre og planlegge innenfor VA uten ekstern bistand. Nordkapp kommune har inngått rammeavtale for dette. Når det gjelder renskravene har ingen av de kommunale avløpene rensing, avløpsvann pumpes ut i sjø urensset. Når det gjelder spørsmålet om etablering av faggrupper innen vann og avløp er det noe usikkert om behovet er der. Da form og omfang må ses på før en endelig beslutning.

Fokus og status til spredt privat avløp var også et av hovedutfordringene i forrige innspillrunden 2022-2027. I dag vet vannområde Midt-Finnmark at Måsøy har registrert 117 anlegg, Lebesby 111 anlegg, Gamvik 40 anlegg, Karasjok 218 anlegg og Porsanger har flest anlegg med 996 registrerte. I 2024 ble det innrapportert og inspisert ca. 400 anlegg i Porsanger, og av disse ble det meldt inn avvik på 140 anlegg. Anleggene har fått pålegg om utbedring da de ikke tilfredsstillere renskravene. Det er kun Porsanger kommune som har gjennomført inspeksjon av spredt avløpsanlegg og det er grunn til å anta at påvirkningen fra avløp er større enn det kunnskapsgrunnlaget tilsier.

Oppsummering av 4.7 tekst ovenfor – Avløpsvann i vannområde Midt-Finnmark

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet hovedutfordringer for Finnmark vannregion gir en overordnet og korrekt beskrivelse av avløpsvann som en betydelig påvirkningsfaktor i vannregionen, og peker på manglende rensing, etterslep i infrastruktur og behov for bedre oversikt over private anlegg. Dette er viktige poenger.

Samtidig savnes en mer detaljert og lokalt forankret fremstilling av utfordringene i vannområde Midt-Finnmark. I flere av medlemskommunene er det spredt bosetting og små tettsteder uten tilknytning til kommunalt nett. Det er kostbart å bygge ut og drifte avløpssystemer i slike områder, og mange kommuner har gamle rør og pumpestasjoner som fører til lekkasjevann og fremmedvann inn i systemene. Dette belaster rensianleggene unødvendig – der slike finnes.

I realiteten har ingen av de kommunale anleggene i vannområdet rensing per i dag. Avløpsvannet slippes urensset ut i sjøen, noe som medfører utslipp av næringsstoffer,

¹⁵ [Eksisterende planer - Nordkapp kommune](#)

bakterier, virus, legemiddelrester, miljøgifter og plast. Dette er alvorlige forhold som bør fremgå tydeligere i dokumentet.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes betydelig lokal kunnskap som kan styrke beskrivelsen i dokumentet.

Kommunene har selv rapportert at:

- Kun én kommune (Nordkapp) har oppdatert hovedplan for vann og avløp (2023–2033).
- Ingen kommuner har tilstrekkelig intern kompetanse til å planlegge og gjennomføre VA-tiltak uten ekstern bistand.
- Det er usikkerhet knyttet til etablering av faggrupper for VA, men behovet for samarbeid og kompetanseheving er tydelig.

Porsanger kommune har i 2024 inspisert ca. 400 spredte avløpsanlegg, og funnet avvik i 140 av dem. Dette viser at påvirkningen fra spredt avløp trolig er større enn det dagens kunnskapsgrunnlag tilsier. Slike erfaringer bør inkluderes i dokumentet for å gi et mer realistisk bilde av utfordringene.

Oppsummering - Avløpsvann

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at kapittel 4.7 oppdateres med en mer konkret beskrivelse av:

- Manglende rensing i kommunale anlegg.
- Utfordringer knyttet til spredt bosetting og gamle ledningsnett.
- Lokale erfaringer med kartlegging og avvik i private anlegg.
- Behov for faglig samarbeid og kompetanseheving i små kommuner.

Dette vil styrke dokumentets relevans og gi et bedre grunnlag for målrettede tiltak i planperioden 2028–2033.

For å nå miljømålene i vannforskriften innen 2033, må det iverksettes konkrete tiltak for å sikre rensing av avløpsvann, styrke kommunenes kompetanse, og sikre finansiering.

4.10 Langtransportert forurensing

Langtransporterte persistente organiske miljøgifter - det er omtalt som et nasjonalt anliggende, men helseråd gis også lokalt om ferskvannsfisk. Bør dette også omfatte måseegg?

4.11 Påvirkning annen eller ukjent

Vannområde Midt-Finnmark mener at det er viktig å formidle informasjon om vannområdets arbeid og betydningen av å ta hensyn til vannressurser i kommunene. Formidling gjennom temamøter, oppsøke lag og foreninger, skole, sosiale medier og kommunenes hjemmesider. Ved å informere vil kommunene, fylket, Statsforvalter og myndigheter få informasjon om annen eller ukjente produsenter av forurensning av vannlokaliteter. Annen og ukjent påvirkning er registrert som den åttende største kilden til påvirkning i vannforekomster. Dette kan inkludere informasjon om:

- Hvorfor og hvordan ta vare på kantsonen i vannforekomster.
- Melde fra om vandringshinder for anadrom fisk i bekker og elver.
- Melde fra om avløp som gir forurensning i nærmiljøet.
- Melde fra om overvann, folkeforskning/innrapportering til kommunene.
- Være mer synlig i skole og nærmiljøet, skape holdningsendringer.
- Plastforurensning, bevisstgjøring/kampanjer.
- Hensynet til drikkevannskilder i kommunene ved fritidsaktivitet og bygging.

Det vil være nødvendig med bevilgninger for å gjennomføre disse tiltakene i vårt store vannområde.

4.11.1 Plastforurensning - Plast i norske elver

Vannområde Midt-Finnmark har flere vann, nasjonale lakseelver og småelver/bekker som er berørt av forsøpling. Vannområdet ønsker større fokus og oppfølging av avfallshåndtering i vassdragene. I rydderapporten fra 2024 ¹⁶er det mest funn av landbruksplast, matemballasje/flasker, bygg/industri, plastposer og vei/dekk gjenstander i norske vassdrag.

Fokus på returordning av landbruksplast, matemballasje/flasker og bygg/industri avfall bør økes, da disse er de største aktørene i vannområdet. Ved å innføre rutineendringer kan vi forbedre forsøplingsproblematikken betydelig

4.11.1 Plastforurensning - Mikro- og nanoplastrelaterte tiltak

Vannområde Midt-Finnmark foreslår problemkartlegging og informasjonsformidling av faren ved mikro- og nanoplastrelaterte forurensning i kommunene. Kartlegge håndteringen av plastavfall og miljøgifter fra småbåthavner, kunstgressbaner, akvakultur, fiskeri og sette inn tiltak der det er nødvendig.

¹⁶ [Rapport – Forsøpling av vassdrag og innsjøer i Norge, 2019](#)

Redusere mikroplast fra idrettsanlegg ¹⁷– samarbeid og tiltak.

Det er behov for å starte en målrettet dialog med idretten for å fremme holdningsskapende arbeid knyttet til alternativer til dagens plastbruk. Dette gjelder særlig utfordringer knyttet til syntetiske treningsklær og gummigranulat fra kunstgressbaner, som er utbredt i de fleste kommunene i vannområdet Midt-Finnmark. Syntetiske tekstiler og gummigranulat er kjente kilder til mikroplast, som kan havne i naturen gjennom slitasje, avrenning og utilstrekkelig håndtering. For å redusere denne forurensningen, bør det iverksettes både forebyggende og avbøtende tiltak. Ved at kommunene tar initiativ til samarbeid med idrettslag og anleggseiere for å fase ut bruk av gummigranulat som fyllmateriale på kunstgressbaner, og erstatte det med mer miljøvennlige alternativer.

Sikrer at eksisterende kunstgressbaner ikke slipper ut mikroplast¹⁸, ved å gjennomføre tekniske tiltak som: Etablering av kanter og barrierer rundt banene for å hindre spredning av granulat. Eller montering av rister eller børstesoner ved innganger, slik at brukere kan riste av granulat fra sko og klær før de forlater banen.

Ved å legge til rette for god overvannshåndtering for å minimere avrenning av mikroplast til nærliggende vannforekomster og sjø. Bidrar til bevisstgjøring og holdningsendring i idrettsmiljøene, blant annet gjennom informasjonstiltak og samarbeid om bærekraftige løsninger.

Ved å kombinere tekniske løsninger med holdningsskapende arbeid, kan kommunene og idretten sammen bidra til å redusere mikroplastforurensning og styrke arbeidet med en mer bærekraftig vannforvaltning i Midt-Finnmark.

Avrenning fra veier og snø håndtering i vannregion Finnmark

Avrenning fra veier og tette flater er en kilde til forurensning i vannregion Finnmark. Dette gjelder særlig i bynære områder, hvor overvann kan føre med seg partikler, tungmetaller, mikroplast og annet avfall til nærliggende vannforekomster (innsjø, elv/bekk og hav).

Veivedlikehold og sandfang

Alt gateoppsop og oppsug fra sandfang skal leveres til godkjente deponier for å hindre spredning av forurensning. Det bør gjennomføres hyppig kontroll og tømning av sandfang, spesielt i områder med høy trafikk. Økt innsats for vask og feiing av veier er viktig for å fjerne støv, partikler og mikroplast før det skylles ut ved nedbør.

¹⁷ [Mikroplast - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no)

¹⁸ [Forskere er fornøyde med gjennomslag i strengere forskrift for mikroplastutslipp fra kunstgressbaner - NILU](#)

Snørydding og snø deponering

Snø som ryddes fra veier og plasser kan inneholde mikroplast, tungmetaller, sand og annet avfall. Dersom denne snøen dumpes i sjø eller vassdrag, kan det føre til betydelig forurensning.

Statsforvalteren¹⁹ og Miljødirektoratet anbefaler derfor at:

- All dumping av snø i sjø og vassdrag stanses, i tråd med forurensningsloven § 7 og § 28
- Kommunene etablerer egnede snødeponier på land, med kontrollert avrenning og miljøoppfølging.
- Det gjennomføres miljørisikovurderinger og etableres rutiner for håndtering av snø og smeltevann.

Plast- og mikroplastforsøpling fra fiskeri og oppdrett

Fiskeri og havbruk er blant de største kildene til plastforsøpling i norske havområder. Dette inkluderer både makroplast (som tapte fiskeredskaper, tau og garn) og mikroplast som dannes ved nedbrytning av plastmaterialer i sjøen.

Ifølge Miljødirektoratet²⁰ er fiskeri, havbruk og skipsfart blant de største kildene til plast i havet i Norge (46 % av plastavfallet), sammen med forbrukeravfall. Tap av utstyr som garn, nøter, tauverk og flottører fører til marin forsøpling og kan skade både dyreliv og økosystemer. I tillegg viser forskning fra Havforskningsinstituttet at mikroplast er utbredt i hele Barentshavet, og at forsøplingen stammer fra både lokale og globale kilder. Dette inkluderer plastfragmenter fra oppdrettsanlegg og slitasje på utstyr.

Oppsummering 4.11.1 av tekst ovenfor – Plastforurensning i vannområde Midt-Finnmark

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet hovedutfordringer for Finnmark vannregion omtaler plastforurensning som en økende utfordring, og viser til at plast i havet i stor grad stammer fra fiskeri og havbruk. Det nevnes også at elver kan være transportårer for plast til kysten, men beskrivelsen er overordnet og mangler konkrete eksempler og tiltak.

Vannområde Midt-Finnmark viser at plastforurensning også er et betydelig problem i ferskvann – inkludert nasjonale lakseelver og små bekker. Rydderapporten fra 2024 dokumenterer at landbruksplast, matemballasje, byggeavfall og plast fra vei og dekk er blant de vanligste funnene i norske vassdrag. Dette bør fremgå tydeligere i dokumentet.

¹⁹ [informasjon-til-kommunene---handtering-av-overskuddssno.pdf](#)

²⁰ [Plast i havet - miljodirektoratet.no](#)

Videre bør mikro- og nanoplast løftes frem som en egen utfordring. Kilder som småbåthavner, kunstgressbaner, syntetiske tekstiler, snødeponering og avrenning fra veier er ikke omtalt i dokumentet, men representerer reelle og målbare kilder til mikroplast i vannmiljøet. Det samme gjelder snørydding og dumping av snø i sjø og vassdrag, som kan føre til spredning av mikroplast, tungmetaller og annet avfall.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes både nasjonale og lokale datakilder som kan styrke beskrivelsen. Rydderapporten fra Hold Norge Rent, Miljødirektoratets analyser og forskning fra Havforskningsinstituttet dokumenterer plastens opprinnelse og spredning. I tillegg finnes lokal kunnskap fra kommuner og frivillige ryddeaksjoner som kan bidra til å kartlegge kilder og foreslå tiltak.

Innspillet foreslår konkrete tiltak som bør vurderes i dokumentet:

- Økt fokus på returordninger for landbruksplast og byggavfall.
- Kartlegging og tiltak mot mikroplast fra kunstgressbaner og idrettsanlegg.
- Samarbeid med idretten for å fase ut gummigranulat og innføre tekniske løsninger som hindrer spredning.
- Etablering av egnede snødeponier med kontrollert avrenning.
- Miljørisikovurderinger og rutiner for snøhåndtering.
- Tiltak mot plastforurensning fra fiskeri og havbruk, inkludert tap av utstyr og slitasje på plastkomponenter.

Oppsummering - Plastforurensning

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at kapittel 4.11.1 oppdateres med en mer detaljert og sektorovergripende beskrivelse av plastforurensning, inkludert:

- Kilder til plast og mikroplast i ferskvann og kystvann.
- Lokale erfaringer og datagrunnlag fra ryddeaksjoner og kommuner.
- Konkrete forslag til forebyggende og avbøtende tiltak.

Dette vil styrke dokumentets relevans og bidra til en mer målrettet og kunnskapsbasert vannforvaltning i Finnmark.

Kapittel 4.11.2 Klimaendringer

Klimaendringene fører blant annet til økt og mer intens nedbør, tidligere snøsmelting, flom, havnivåstigning, overvann og tørke. Arbeidet med vannforvaltning må derfor i større grad ta hensyn til at klimaet vårt er i endring²¹. I planene bør man legge til grunn:

- Økt behov for utbedringer og vedlikehold av renseløsninger og avløpsnett.
- Økt behov for sikring av drikkevannskilder og utbedringer/vedlikehold av renseløsninger og ledningsnett for drikkevann.
- Økt og hurtig avrenning, på grunn av nedbygging av grøntområder, stiller store krav til kapasiteten i overvannssystemene.
- Økt fokus på opprydding av forurensede områder.
- Behov for naturbaserte løsninger²².
- Støtte til klimatilpasningstiltak.

Det lokale tiltaksprogrammet tar utgangspunkt i de lokale hovedutfordringene i hvert vannområdene. Sektormyndigheter og kommuner har med bakgrunn i hovedutfordringene utredet forslag til tiltak innenfor sine ansvarsområder. Tiltaksprogrammet setter søkelys på kommunale ansvarsområder og skal bidra til økt oppfølging, deltakelse og medvirkning på lokalt nivå.

Oppsummering - Klimaendringer

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at kapittel 4.11.2 oppdateres med:

- En mer konkret beskrivelse av hvordan klimaendringer påvirker vannmiljøet i Finnmark.
- En vurdering av behovet for klimatilpasningstiltak i kommunene.
- Økt fokus på overvannshåndtering, naturbaserte løsninger og støtteordninger.
- En tydeligere kobling mellom lokale utfordringer og nasjonale klimamål.

4.11.2 Klimaendringer - Basisovervåking

Det er ikke etablert basisovervåking i kystvann i vannområde Midt-Finnmark, elv eller innsjø, og kunnskaps grunnlaget for å vurdere miljøtilstand over tid vurderes derfor å være mangelfullt. Herunder har også kun et fåtall vannforekomster registrert kjemisk tilstand. Dette er også uheldig for den helhetlige overvåkingen av vannregionen jf.

²¹ [Nasjonale føringer for arbeidet med å oppdatere de regionale 2025.pdf](#)

²² [Vurdere naturbaserte løsninger - miljodirektoratet.no](#)

vannforskriften § 18. Kommunen vil derfor anmode statsforvalteren, fylkeskommunen og vannområdekoordinator å prioritere kartleggingsarbeid og å se på muligheten for å etablere basisovervåking i vannområdet for å sikre et mer representativt kunnskapsgrunnlag for lokal og regional forvaltning. Porsangerfjorden har i flere år være studert gjennom en rekke marinbiologiske forskningsprosjekter, og som en del av mulighetsstudiet Porsangerfjorden 2.0 og 3.0 har Havforskningsinstituttet foreslått å etablere marine verneområder i fjorden (Strand 2019; Søvik 2020). Dette er foreslått som et av flere tiltak for å gjenoppbygge tradisjonelle fjordbestander av torsk, hyse, sei, rødspette, kveite og steinbit til tidligere nivåer. Gjennom Porsangerfjorden 3.0 har det blitt etablert en undersjøisk tarepark, i Olderfjorden. Parken vil gi et tryggere oppvekstområde og øke sjansen for at mer yngel overlever fram til ungfiskstadiet. Økosystemovervåking som en del av basisovervåking av kystvann i disse områdene vil være gunstig for å følge opp etableringen av verneområdene, slik at miljøtilstand over tid kan dokumenteres. Basisovervåking vil derfor kunne gi faglig merverdi for videre forskning og forvaltning av verdens nordligste skjærgård.

Oppsummering – av tekst ovenfor

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet omtaler klimaendringer som en overgripende påvirkningsfaktor, men det fremgår ikke at det i vannområde Midt-Finnmark **ikke er etablert basisovervåking** i verken kystvann, elver eller innsjøer. Dette er en betydelig svakhet i kunnskapsgrunnlaget, og gjør det vanskelig å vurdere miljøtilstand over tid i tråd med vannforskriften § 18. Dette med tanke på hvor stort område vannområde Midt-Finnmark utgjør i vannregionen.

Mangelen på basisovervåking svekker også den helhetlige overvåkingen av vannregionen og gjør det utfordrende å dokumentere effekter av klimaendringer og andre påvirkninger på en systematisk måte.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes både lokal og forskningsbasert kunnskap som kan bidra til å styrke overvåkingen. Et eksempel er **Porsangerfjorden**, som har vært gjenstand for flere marinbiologiske forskningsprosjekter. I forbindelse med mulighetsstudiene *Porsangerfjorden 2.0* og *3.0* har Havforskningsinstituttet foreslått etablering av marine verneområder for å gjenoppbygge tradisjonelle fiskebestander. I tillegg er det etablert en **undersjøisk tarepark i Olderfjorden**, som skal fungere som oppvekstområde for yngel.

Det vil være svært gunstig å etablere **basisovervåking i disse områdene**, både for å følge opp utviklingen i verneområdene og for å dokumentere miljøtilstand over tid. Dette vil gi faglig merverdi for både forskning og forvaltning, og bidra til en bedre forståelse av klimaendringenes effekter på verdens nordligste skjærgård.

Oppsummering - Basisovervåking

Vannområdet Midt-Finnmark anbefaler at dokumentet oppdateres med:

- En oppfordring til Statsforvalteren, fylkeskommunen og vannområdekoordinator om å prioritere etablering av basisovervåking i vannområdet.
- En vurdering av hvordan eksisterende forskningsprosjekter og lokale initiativ kan integreres i overvåkingsprogrammet.

Dette vil bidra til et mer representativt og robust kunnskapsgrunnlag for lokal og regional vannforvaltning.

Mangler i hovedutfordringer for Finnmark vannregion

Under er innspill til temaer som ikke er med eller har manglende informasjon i hovedutfordringer for Finnmark vannregion 2028-2033.

Turisme

Vannområde Midt-Finnmark ønsker større søkelys på turisme i alle vannområder. I hovedutfordringer er turisme registrert som en av de minste aktørene. Med tanke på hva som skjer med turistnæringen i Lofoten²³ og den økningen næringen har opplevd i Finnmark, bør kommune, fylket og staten være forberedt på lignende forhold i våre områder.

I rydderapporten fra Hold Norge Rent²⁴ viser de til at turisme er vurdert som den største enkeltkilden til forsøpling, etterfulgt av havner (16 %), fiskeri og havbruk (14 %), og dumpet avfall (11 %). I 2024 sto turisme for 17 % av de totale funnene Rydde har statistikk over i Norge.

Vannområdet Midt-Finnmark ønsker større søkelys på formidling av hvordan og hvor turister kan levere søppel i våre områder, slik at avfall blir sortert, håndtert og levert på godkjente plasser i kommunene. Dette vil bidra til å redusere forsøpling og beskytte vannmiljøet i Midt-Finnmark. Kommunene bør etablere bærekraftig turismeinfrastruktur, med toaletter, avfallsstasjoner og merkede stier for å redusere belastningen på vannmiljøet. Gjennom informasjon og holdningsskapende arbeid, med skilting og kampanjer som informerer om hvordan man ferdes skånsomt i naturen.

Som nevnt ovenfor er de største driverne og påvirkningsgruppene kjent, men i tillegg kan klimaendringene føre til kjente påvirkninger forsterkes samtidig som ukjente kan dukke opp. En økende satsing på reiselivet både til lands og til vanns vil kunne påvirke vannmiljøet. I hovedutfordringer for Finnmark vannregion 2028-2033 nevnes ikke reiselivet som en sektor som kan påvirke vannmiljøet vårt. Reiselivet i regionen opplevde vekst før korona-pandemien kom, og har etter pandemien hatt betydelig økning. En vekst i reiselivet kommer ikke uten negative konsekvenser med tanke på forsøpling, sanitærforhold og ødeleggelser i vannforekomster. Noe som destinasjon Lofoten har meldt om i media. Dette er konsekvenser som kan ha betydning for vannmiljøet også i vår region. Gjennom samarbeid med reiselivsnæringen bør det utvikles retningslinjer og tilrettelegges for bærekraftig turisme i samarbeid med lokale aktører.

Dokumentet «*Hovedutfordringer for Finnmark vannregion*²⁵» bør også inkludere turisme som en egen hovedutfordring.

²³ [Søppel i Lofoten: NU-leder tror turistene vil presse frem miljøbevissthet – NRK Nordland](#)

²⁴ [Rydderapporten gir innsikt gjennom folkeforskning - Hold Norge Rent](#)

²⁵ [Høring av planprogram og hovedutfordringer](#)

Oppsummering av innspill – Turisme og vannmiljø i Midt-Finnmark

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Turisme er i dokumentet kun nevnt som en mindre påvirkningsfaktor, og omtales ikke som en egen hovedutfordring. Dette står i kontrast til utviklingen i regionen og nasjonale erfaringer. Vannområde Midt-Finnmark mener at dette er en betydelig svakhet i dokumentet.

Turistnæringen har hatt sterk vekst i Finnmark etter pandemien, og erfaringer fra blant annet Lofoten viser at økt turisme kan føre til betydelige utfordringer for vannmiljøet – blant annet gjennom forsøpling, manglende sanitætilbud og slitasje på natur og vannforekomster. Dette er forhold som også er relevante for Finnmark, og som bør beskrives og vurderes i dokumentet.

I rydderapporten fra Hold Norge Rent (2024) fremgår det at turisme er den største enkeltkilden til forsøpling i Norge, og sto for 17 % av de registrerte funnene. Dette viser at turisme har en reell og målbar påvirkning på miljøet, også i vannområder.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes både nasjonale og lokale datakilder som kan styrke beskrivelsen.

Rydderapporten gir statistikk over forsøpling, og lokale erfaringer fra kommunene og reiselivsnæringen i Midt-Finnmark gir innsikt i utfordringer og behov for tiltak.

Vannområdet anbefaler at det utvikles retningslinjer for bærekraftig turisme i samarbeid med lokale aktører, og at det legges til rette for:

- Informasjon til turister om hvor og hvordan avfall skal leveres.
- Etablering av bærekraftig infrastruktur som toaletter, avfallsstasjoner og merkede stier.
- Holdningsskapende arbeid gjennom skilting og kampanjer.
- Samarbeid med reiselivsnæringen for å redusere belastningen på vannmiljøet.

Oppsummering - Turisme

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at dokumentet oppdateres med:

- En egen omtale av turisme som påvirkningsfaktor.
- En vurdering av hvordan økt turisme kan påvirke vannmiljøet i Finnmark.
- Forslag til tiltak og samarbeid for å sikre bærekraftig turisme og redusert forsøpling.

Dette vil bidra til en mer fremtidsrettet og helhetlig vannforvaltning i regionen.

- **Sivile skytefelt** bør også omtales, da de kan ha lignende påvirkning på vannmiljøet.

Disse påvirkningene er relevante både for økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomster, og bør vurderes på lik linje med andre menneskeskapt påvirkninger.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes både lokal og nasjonal kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse. Forsvaret, Statsforvalteren og Miljødirektoratet har data og erfaringer fra tidligere miljøkartlegginger i skytefelt og øvingsområder. I tillegg finnes det lokal kunnskap fra kommuner og innbyggere som har observert konsekvenser av militær aktivitet i sine nærområder.

Det anbefales at vannregionmyndighetene innhenter data fra relevante sektormyndigheter og vurderer hvordan militær aktivitet kan påvirke vannmiljøet i Finnmark – både i dag og i lys av forventet økning i aktivitet.

Oppsummering – Militær aktivitet

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at dokumentet oppdateres med:

- Et eget avsnitt om militær aktivitet som påvirkningsfaktor.
- En vurdering av hvordan øvelser, skytefelt og infrastruktur påvirker vannmiljøet.
- Kartlegging av både militære og sivile skytefelt og deres potensielle miljøpåvirkning.

Dette vil bidra til en mer helhetlig og fremtidsrettet vannforvaltning i Finnmark.

Mangel på personell og økonomiske ressurser

Til Vannområde Midt-Finnmark har kommunalt ansatte påpekt at det mangler på personell og kompetanse i kommunene, noe som henger sammen med den økonomiske situasjonen til kommunene i vannområde Midt-Finnmark, til å ha et engasjement rundt regional vannforvaltningsplan. Hver kommune har administrative medlemmer i Vannområdeutvalget, men disse har en overflod av andre, også lovpålagte oppgaver, ofte med etterslep, som også skal utføres i høringsperioden. Dette kan løses ved å utlyse søkbare midler til kommunene, der tiltak og kompetanseheving kan iverksettes.

Oppsummering – Mangel på ressurser

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet hovedutfordringer for Finnmark vannregion gir en grundig gjennomgang av miljøtilstand og påvirkninger, men det mangler en tydelig beskrivelse av de praktiske

utfordringene kommunene står overfor i arbeidet med vannforvaltning. I vannområde Midt-Finnmark har kommunalt ansatte påpekt at det er **mangel på personell og kompetanse**, noe som i stor grad henger sammen med den økonomiske situasjonen i kommunene.

Selv om kommunene har administrative representanter i vannområdeutvalget, har disse ofte en overflod av andre – også lovpålagte – oppgaver, som skal utføres parallelt med høringsperioden og oppfølging av vannforvaltningsplanen. Dette svekker kommunenes evne til å bidra aktivt i planarbeidet og gjennomføre nødvendige tiltak.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes lokal erfaring og kunnskap som dokumenterer denne utfordringen. Kommunene har selv meldt inn at kapasiteten er begrenset, og at det er behov for støtteordninger som kan bidra til å styrke både kompetanse og gjennomføringsevne.

Vannområde Midt-Finnmark foreslår at det opprettes **søkbare midler til kommunene**, som kan brukes til:

- Kompetanseheving av ansatte.
- Frikjøp av tid til arbeid med vannforvaltning.
- Gjennomføring av konkrete tiltak i tråd med vannforskriften.

Dette vil bidra til å sikre at kommunene kan følge opp sitt ansvar som forurensningsmyndighet og som aktør i vannforvaltningsarbeidet.

Oppsummering - ressurser

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at dokumentet oppdateres med:

- En tydeligere beskrivelse av kapasitetsutfordringer i kommunene.
- En vurdering av hvordan økonomiske og administrative rammer påvirker måloppnåelsen.
- Et forslag om å etablere søkbare midler eller synliggjøre midlene som er tilgjengelige for å styrke kommunenes rolle i vannforvaltningen.

Arealplanlegging

Utfordringer

Arealbruk påvirker vannmiljøet. Arealendringer og arealbruk kan påvirke prosessene i og langs vassdrag og kystområder, og kan ha stor betydning for vannets miljøtilstand og for vannlevende arters leveområder og vandringsmuligheter.

Dokumentet hovedutfordringer for Finnmark vannregion omtaler urban utvikling og enkelte arealrelaterte utfordringer, men det bør i større grad fremheves hvordan arealbruk og arealendringer påvirker vannmiljøet. Arealinngrep kan endre vannets naturlige løp, redusere kantvegetasjon, øke avrenning og føre til fragmentering av leveområder for vannlevende arter. Dette gjelder både i vassdrag og i kystnære områder.

Arealplanlegging er et av de viktigste virkemidlene kommunene har for å beskytte vannforekomster og sikre god økologisk og kjemisk tilstand. Det er derfor avgjørende at vannforvaltningsplanen tydeliggjør hvordan plan- og bygningsloven skal brukes aktivt for å sikre miljømålene i vannforskriften.

Oppsummering - Arealplanlegging

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at dokumentet oppdateres med:

- **En tydeligere beskrivelse av hvordan arealbruk påvirker vannmiljøet.**
- **En konkretisering av kommunenes ansvar og muligheter gjennom plan- og bygningsloven.**
- **En styrking av vannområdekoordinatorenes rolle i kommunal planlegging.**

KUNSKAP

Kommunen har en viktig rolle i arbeidet med vannforvaltning både som sektormyndighet og lokal medvirkningsaktør. Flere av tiltakene i vannområdet vårt omhandler kunnskapsinnhenting og øke kompetansen. Det vil være svært viktig at tilskuddordningene opprettholdes eller spisses inn mot at kompetansen i vannområdet opprettholdes og bedres. En ordning der kommunen kan søke midler til kartleggingsarbeidet og veiledning er det også behov for. Skapelse av faggrupper som samarbeider på tvers av kommunene skaper erfaring og kunnskapsdeling. Kan være en fordel for alle i små kommuner med lite økonomisk og menneskelig kapital, hvis form og omfang er tilrettelagt de lokale behovene til kommunene.

Oppsummering – av tekst ovenfor

1. Er miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet?

Dokumentet gir en god oversikt over miljøtilstand og påvirkninger, men det mangler en tydelig beskrivelse av behovet for kunnskapsbygging og kompetanseutvikling i kommunene. Kommunene har en viktig rolle i vannforvaltningen, både som sektormyndighet og som lokal medvirkningsaktør. For å kunne fylle denne rollen på en god måte, er det avgjørende at de har tilgang på oppdatert kunnskap og tilstrekkelig faglig kapasitet.

I vannområde Midt-Finnmark er flere av tiltakene direkte knyttet til behovet for **kunnskapsinnhenting og kompetanseheving**. Dette gjelder både kartlegging av påvirkninger og planlegging av tiltak. Det er derfor viktig at **tilskuddsordninger opprettholdes og målrettes** mot å styrke kompetansen i vannområdene.

2. Finnes det data hos sektormyndigheter eller lokal/erfaringsbasert kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse?

Det finnes lokal kunnskap og erfaring som viser at små kommuner ofte har begrenset økonomisk og menneskelig kapasitet til å følge opp vannforvaltningsarbeidet. For å møte dette behovet, foreslås det:

- At det etableres **søkbare tilskuddsordninger** for kommunene, rettet mot kartleggingsarbeid og veiledning.
- At det legges til rette for etablering av **faggrupper på tvers av kommunene**, som kan bidra til erfaringsutveksling og kompetansedeling.

Slike tiltak vil være særlig verdifulle for små kommuner med begrensede ressurser, og vil bidra til å styrke både kvaliteten og gjennomføringskraften i vannforvaltningen.

Oppsummering - Kunnskap

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at dokumentet oppdateres med:

- En tydeligere beskrivelse av behovet for kunnskapsbygging og kompetanseheving i kommunene.
- Forslag om søkbare midler til kartlegging og veiledning.
- Støtte til etablering av faggrupper for samarbeid og erfaringsdeling på tvers av kommuner.

Planarbeid

Vannområdets medlemskommuners generelle status for drikkevannskvalitet, og hvordan drikkevannet sikres er gitt i tabellen under.

Generell status	Sikring av drikkevann
Bra, Alle drikkevannsverkene i vannområdet har hver sin kilde.	Eiendomsrett, hensynssoner, robust organisasjon, gode rutiner, skilting og beredskapsplan.

Kommuneplan for vann og avløp er ferdigstilt i Nordkapp kommune, men en ny og oppdatert plan mangler i de resterende medlemskommunene per 2025. En slik plan er et viktig verktøy for hvordan kommunen skal planlegge for fremtiden. En god VA-plan sørger for at det finnes nok kapasitet til vannforsyning og avløpssystemer til å møte fremtidige behov. De kommunene som planlegger næringsutvikling og befolkningsvekst vil gjennom en VA-plan sikre at en kritisk del av kommunens langsiktige planlegging sikrer bærekraftig utvikling, god folkehelse og miljøvern.

Kommunene har lite tilgang på økonomiske og menneskelige ressurser som kan avsettes til arbeidet med klimatilpasning. Det er behov for økte ressurser, økt fokus og langsiktig planlegging for å nå ambisjonene til klima og miljødepartementet innen 2033.

Oppsummering av tekst ovenfor

1. Vurdering av beskrivelse av miljøtilstand og påvirkninger

Dokumentet hovedutfordringer for Finnmark vannregion omtaler flere påvirkningsfaktorer og utfordringer knyttet til vannmiljøet, men det mangler en tydelig fremstilling av **planstatus og behov for klimatilpasning** i kommunene. I vannområde Midt-Finnmark er det per 2025 kun Nordkapp kommune som har en oppdatert hovedplan for vann og avløp. En slik plan er et sentralt verktøy for å sikre at vannforsyning og avløpssystemer har tilstrekkelig kapasitet og kvalitet til å møte fremtidige behov.

Kommuner som planlegger for næringsutvikling og befolkningsvekst er avhengige av en god VA-plan for å sikre bærekraftig utvikling, god folkehelse og miljøvern. Dette bør fremgå tydeligere i dokumentet som en forutsetning for måloppnåelse.

Når det gjelder drikkevann, er status i vannområdet generelt god. Alle drikkevannsverk har egne kilder, og det er etablert rutiner for sikring gjennom eiendomsrett, hensynssoner, beredskapsplaner og skilting. Dette er positivt og bør fremheves som et eksempel på god praksis.

2. Tilgjengelig kunnskap og datagrunnlag

Det finnes lokal kunnskap og erfaring som viser at kommunene i vannområdet har **begrenset tilgang på økonomiske og menneskelige ressurser** til å arbeide systematisk med klimatilpasning. For å nå målene i klima- og miljøpolitikken innen 2033, er det behov for:

- Økte ressurser til kommunene.
- Økt fokus på klimatilpasning i planarbeidet.
- Langsiktig og tverrsektoriell planlegging.

Dette er særlig viktig i lys av økende nedbør, flomfare og andre klimaendringer som kan påvirke både vannkvalitet og infrastruktur.

Oppsummering - Planarbeid

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at dokumentet oppdateres med:

- En tydeligere beskrivelse av status for VA-planer i kommunene.
- En anerkjennelse av behovet for økt innsats og ressurser til klimatilpasning.
- En fremheving av god praksis knyttet til drikkevannssikring i vannområdet.

Kant-/vegetasjonssoner mot vann

Utfordringer

Krav om å ha en kant-/vegetasjonssone mot vann gjelder som hovedregel for alle typer arealbruk. Kant-/vegetasjonssone er beltet av vegetasjon langs elver, bekker, innsjøer, tjern og andre mindre vann. Kantvegetasjon har stor betydning for økosystemet i og langs vassdraget. Kantvegetasjonen er en parameter for økologisk tilstand etter vannforskriften, herunder kantsonens struktur og tilstand.

Plan- og bygningsloven, og regelverk innen jordbruket og skogbruket, inneholder også krav til kantvegetasjon. Her er kommunen i stor grad ansvarlig myndighet.

Av hensyn til vannmiljøet er det viktig at kommunen prioriterer disse oppgavene. Kommunene skal også ivareta kantvegetasjonen gjennom sin planlegging etter plan- og bygningsloven. Kommunen kan etter denne loven fastsette bredden på kantvegetasjonen i rettslig bindende planer.

Det er i dag NVE som har tilsynsansvar etter vannressursloven § 11, men også plan- og bygningsloven, samt regelverk innen jord- og skogbruk, stiller krav til kantvegetasjon. Kommunene har et særlig ansvar for å følge opp dette gjennom arealplanlegging og tilsyn.

Det anbefales at det:

- Oppfordrer kommunene til å fastsette **bredde på kantvegetasjon og byggefritt belte** i kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner der dette ikke er gjennomført.

Det finnes tilskuddsordninger som kan støtte opp om restaurering og bevaring av kantsoner:

- **Miljødirektoratets tilskuddsordning for vannmiljøtiltak.**
- **SMIL-midler** (Spesielle miljøtiltak i jordbruket), forvaltet av kommunene.

Det er viktig at disse ordningene videreføres og gjøres kjent for kommunene, slik at tiltak kan gjennomføres i praksis.

Oppsummering – kant-/vegetasjonssoner mot vann

Vannområde Midt-Finnmark anbefaler at dokumentet oppdateres med:

- En tydeligere beskrivelse av kantvegetasjonens betydning for vannmiljøet.
- En gjennomgang av myndighetsansvar og behov for lokal oppfølging.
- En oppfordring til kommunene om å fastsette krav til kantsoner i arealplaner.
- Informasjon om relevante tilskuddsordninger for restaurering og vedlikehold.

Behandling i medlemskommunene

Vannområdet Midt-Finnmark sender med dette et forslag til høringsinnspill om hovedutfordringene for Finnmark vannregion 2028–2033 til medlemskommunene for gjennomlesning og politisk behandling.

Dette er et utkast til innspill i den pågående høringen. Dersom kommunen har ytterligere innspill, ønsker å legge til nye punkter, eller mener noe bør endres eller fjernes, er det fullt mulig å redigere teksten. Det er viktig at medlemskommunene godkjenner det endelige innholdet før eventuell innsending.

Dette er første høringsrunde i en serie av flere i vannområdene.

Med vennlig hilsen / Dearvuodaiguin / Ystävälissii tervheissii

Jan-Viggo Pettersen

Interkommunal vannområdekoordinator

Čáhceguovllu koordináhtor

Vedenjakajakoordinaattori

Tlf: 46621256

E-post: jan-viggo.pettersen@porsanger.kommune.no

Kontorsted

